

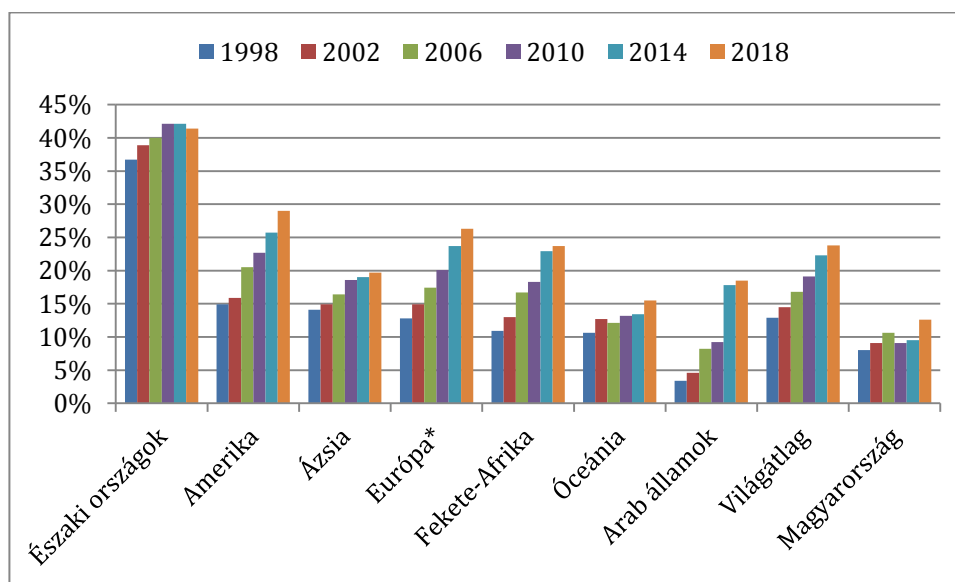
Jobb női politikusnak lenni az Európai Parlamentben, mint az Országgyűlésben?

Szerző: Zorigt Burtejin¹

A közelgő európai parlamenti választások, illetve a Transparency International Magyarország és a Magyar Női Érdekvédelem Szövetség által közösen szervezett a Nők a Politikában rendezvény kapcsán összehasonlítottam, hogy milyen a nők reprezentációja az Országgyűlésben és az Európai Parlamentben.

Már régóta közismert a nők alacsony politikai jelenléte Magyarországon. Amíg a világ különböző régióiban a nők politikai részvételében folyamatos a javulás, addig az elmúlt 30 évben a női képviselők aránya szinte változatlanul 10 százalék körül mozgott az Országgyűlésben. Ez az arány azért kirívó, mert többek között a nemi kvótáknak köszönhetően a női képviselők száma világszerte megduplázódott az elmúlt két évtizedben. Magyarország 2018-ban érte el majdnem ugyanazt az arányt (12,6 százalék), amit világszerte már 1998-ban elértek (12,9 százalék). Az IPU (Interparlamentáris Unió) első felmérésekor az Arab államok teljesítettek a legrosszabbul, ahol 3,4 százalék volt a női képviselők aránya 1998-ban. Csakhogy 2018-ra ez az arány már 18,5 százalékra nőtt. Eközben Magyarországon csak 2006-ban emelkedett először 10 százalék fölé a női képviselők aránya az Országgyűlésben, azonban ez a következő választások alkalmával megint visszaesett.

A nők aránya a parlamenti képviselők között a világ régióiban és Magyarországon (1998-2018)

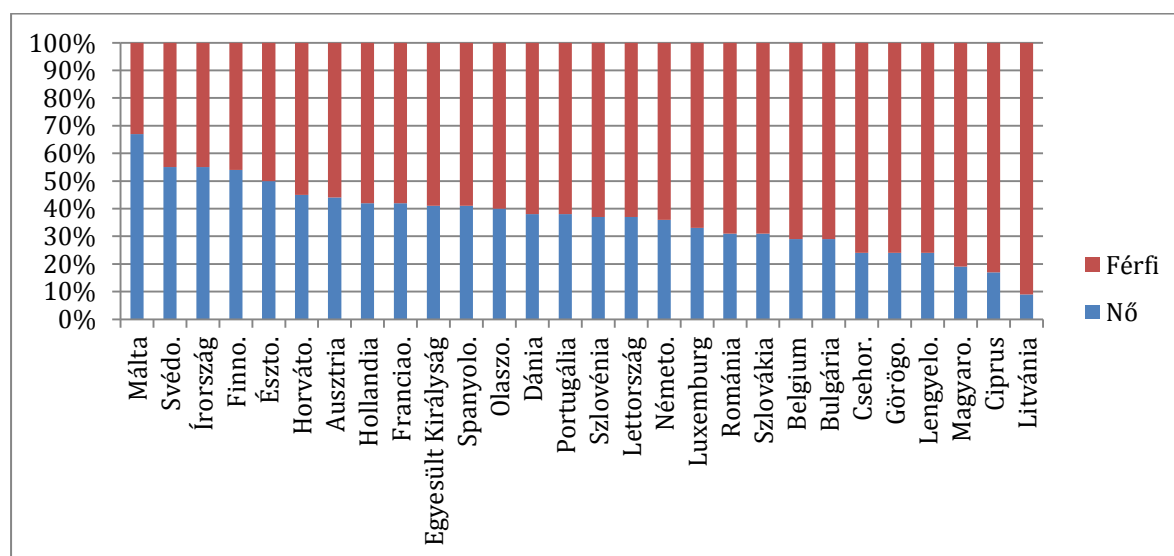

Megjegyzés: Európa az északi országok nélkül. Forrás: ipu.org

¹ Írta Zorigt Burtejin, politológus, a Közép-európai Egyetem Politikatudományi, Nemzetközi Kapcsolatok és Közpolitika Doktori Iskolájának doktorjelöltje a Transparency International Magyarország felkérésére.

Ellentétben a nők rendkívül alacsony arányával a magyar országgyűlésben, a női politikusok helyzete már jobbnak tekinthető az Európai Parlamentben. A nők aránya a magyar európai parlamenti képviselők között 33,33 százalék volt 2004-ben és 36,36 százalék 2009-ben. Azonban a legutóbbi választás alkalmával 19,05 százalékra csökkent a női képviselők aránya, és ezzel Magyarország a harmadik legrosszabb nemi aránnyal rendelkező tagállamként kezdte meg a 2014-2019-es ciklust az EP-ben. Érdekes, hogy ebben a ciklusban pont Málta került a rangsor elejére, ugyanis Magyarországgal együtt hagyományosan utolsóak voltak a nők parlamenti részvételét tekintve az uniós országok között, és a korábbi EP-választások során egyetlen női képviselőjük sem nyert mandátumot.

A nemi megoszlás a 2014-es Európai Parlament megalakuló ülésén

Forrás: europarl.europa.eu

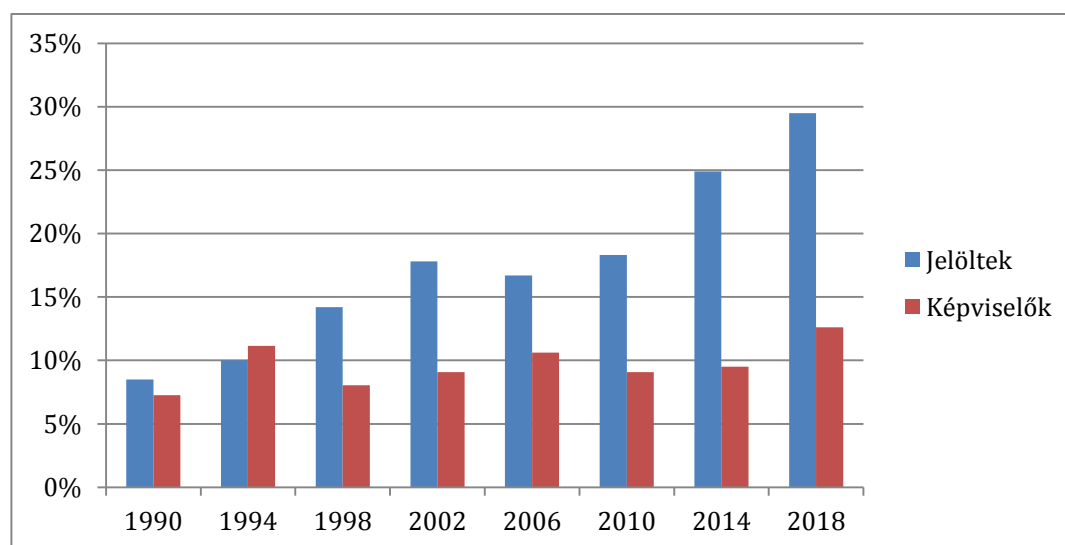
Néhány kivételtől eltekintve a nők politikai részvétele általában magasabb az Európai Parlamentben, mint a nemzeti parlamentekben. Magyarán azt szokták felhozni, hogy egyrészt az EP-választások a nemzeti választásokhoz képest másodrangúnak tekinthetők, emiatt kevésbé jellemző rájuk az a fajta versengés, ami elriasztja a nőket a politikában való részvételtől. Másrészt magát az EP-t is barátságosabb környezetnek vélik a női képviselők, mint a nemzeti parlamenteket a politikai vitakultúra, a kedvezőbb munkaórák és a családbarát jellege miatt. Harmadrészt az EP-választásokon használt arányos választási rendszer is köztudottan elősegíti a nők politikai részvételét. Egy 2014-es tanulmány² szerint azonban ezek közül egyik sem igazán magyarázza azt, hogy miért magasabb a nők részvétele az EP-ben, mint a nemzeti parlamentekben. A szerzők azt állítják, hogy a pártok jelöltállítási gyakorlatának sokkal nagyobb hatása van arra, hogy mennyire lesz nemi szempontból kiegyenlített az EP.

² Fortin-Rittberger, J., & Rittberger, B. (2014). Do electoral rules matter? Explaining national differences in women's representation in the European Parliament. *European Union Politics*, 15(4), 496–520.

Hogyan néz ki a képviselőjelöltek és a képviselők nemi eloszlása az országgyűlési és az EP-választások során?

A magyar országgyűlési választásokat nézve láthatjuk, hogy a 2006-os választást kivéve a női jelöltek száma 1990 óta minden egyes választás alkalmával folyamatosan emelkedik. Az is jól megfigyelhető, hogy az első két választás során a női jelöltek és képviselők száma nagyjából megegyezett. Az 1998-as választások óta azonban egyre nagyobb a szakadék a női jelöltek és a női képviselők aránya között. A legutóbbi választás során ugyan minden harmadik jelölt nő volt, addig a parlamentben már csak minden nyolcadik képviselő nő. Ez részint arra utal, hogy a nők politikai ambíciójából nincs hiány, másrészt jelentheti azt is, hogy a választók elutasítják a női jelöltekkel szemben és inkább szavaznak a férfi jelöltekre. Azonban ezt korábbi kutatások elvetették és kimutatták, hogy nem a szavazók, hanem a pártok jelöltállítási gyakorlatai miatt szenvednek hátrányt a női jelöltek. A pártok rendszerint a kedvezőtlenebb helyeken (a párt számára kevésbé esélyes EVK-kban) indítják a női jelölteket, míg a férfi jelölteket több ágon is indítják, ezzel is növelve a nyeresi lehetőségeiket.³ Emellett a pártlista elejére, vagyis a befutó helyekre a pártok általában a nagyobb politikai tapasztalattal rendelkező, fiatalabb és férfi képviselőjelölteket helyezik a nőkkel szemben.⁴

A nők aránya a képviselőjelöltek és a képviselők között az országgyűlési választásokon (1990-2018)

Forrás: Koncz 2014, valasztas.hu

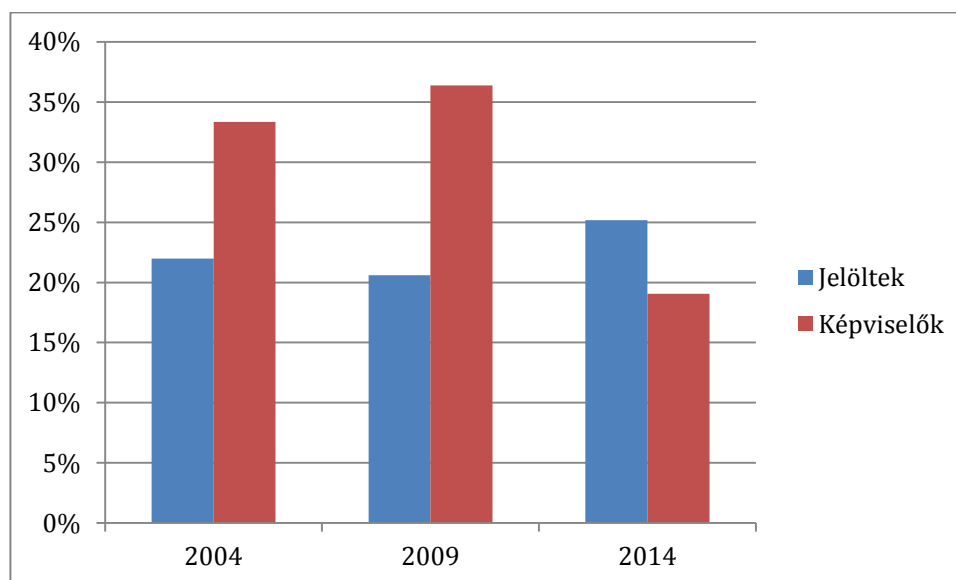
A 2014-es és a 2018-as adatokat némi óvatossággal kell értelmezni, hiszen rekordszámú párt indult ezeken a választásokon. A női jelöltek erőteljes növekedésben 2014-ben a Seres Mária Szövetségesei (SMS) nevű pártnak lehetett meghatározó szerepe, ahol a női jelöltek aránya az átlagosnál magasabb, 46,7 százalék volt. Míg 2018-ban a női jelöltek 60,3 százaléka indult olyan pártok színeiben, akik korábban sosem jutottak be a parlamentbe. Jelentős részük (53,5 százalék) pedig olyan pártban indult, amelynek nem volt igazi politikai aktivitása korábban, ezért ezeket szokták a köznyelvben „kamupártoknak” nevezni.

³ Tóth, A., & Ilonszki, G. (2015). Pártok vagy választók? A női jelöltek esélye az egyéni választókerületekben, 1998-2010. Politikatudományi Szemle, 24(3), 27-51.

⁴ Papp, Z. (2017). Candidate Features and Candidate Selection Patterns in Hungary, 1994–2010. International Journal of Sociology, 48(1), 76-93.

Az országgyűlési választásoknak pont az ellenkezőjét láthatjuk az európai parlamenti választásokon. 2004-ben és 2009-ben arányaiban sokkal több női jelöltből lett képviselő. Míg a nők aránya a jelöltek között 21,98 százalék és 20,61 százalék az első két választás során, addig a női képviselők száma mindkét választás alkalmával több mint 30 százalék volt. Ez azt mutatja, hogy az európai parlamenti választásokon induló női jelöltekből sokkal nagyobb eséllyel lesz képviselő, mint az országgyűlési választásokon induló női jelöltekből. Ugyanakkor a 2014-es EP-választások több szempontból is említésre méltóak. Az eddigi három választás közül ebben az évben volt a legmagasabb a női jelöltek aránya (25,18 százalék), és ezzel egyidejűleg a legalacsonyabb a női képviselők aránya (19,05 százalék). Ez megint csak a pártok szerepét emeli ki a jelöltállításban és a nők politikai részvételében, hiszen ők döntenek el, hogy mennyire esélyes helyeken indítják a női és férfi jelölteket. Ez különösen igaz az EP-választásokra, ahol a szavazók csak pártlistára szavazhatnak.

A nők aránya a képviselőjelöltek és a képviselők között az EP-választásokon (2004-2014)

Forrás: valasztas.hu

Ha az EP-ben az eddigi összes ciklusban végig jelenlévő magyar pártokat nézzük – a Fidesz-KDNP-t és az MSZP-t –, azt láthatjuk, hogy átlagban három vagy négy női képviselőjük volt az EP-ben az első két ciklusban. Ugyanakkor a legutóbbi választás során az MSZP-nek csak két hely jutott és mindkét helyet férfi kapta, illetve az újonnan bejutó pártoknál (DK, Együtt-PM és LMP) is csak férfiak jutottak mandátumhoz. Ez magyarázhatja, hogy a női jelöltek számának emelkedése mégsem vezetett a nők magasabb képviselői arányához.

A következő ciklusban várhatóan sem az MSZP, sem a Jobbik nem küld női képviselőt az EP-be. Az MSZP-Párbeszéd listáján az első nő az ötödik helyen jelenik meg, míg a Jobbik listáján csak a nyolcadik helyen. Ellenben a Fidesz, a Momentum és a DK is küldhet női képviselőket. Az utóbbi két párt listáját nő vezeti, de a Fidesz első tíz helyén is négy nő szerepel.

A nők magasabb politikai részvétele csökkentheti a korrupciót?

Sokszor merül fel a korrupció kapcsán az a vélekedés, hogy a nők kevésbé korruptak, mint a férfiak, és rendszerint találunk arra adatokat,⁵ hogy azokban az országokban, ahol magasabb a nők politikai részvétele, ott alacsonyabb a korrupció szintje. Ugyan a kutatások ebben a kérdésben megosztottak, de egy új tanulmány⁶ szerint a nők magasabb politikai részvétele valóban csökkentheti a korrupciót. A közvélekedéssel ellentétben nem azért, mert kevésbé lennének korruptak, mint a férfiak, hanem mert eltérő közpolitikai döntéseket hoznak a parlamentben, ami hosszú távon a korrupció szintjére is hatással lehet. Tehát a nők a közpolitikák révén képesek csökkenteni a korrupciót és nem azért, mert kevésbé korruptak, mint a férfiak. A szerzők szerint a támogatások körüli visszaélések csökkenhetnek azokban a programokban, amelyeket a női politikusok kezdeményeznek, illetve a női politikusok több pénzt költenek oktatásra és egészségügyre, ami magasabb humán tőkét eredményez, és ez negatívan hat a korrupcióra. Mások szerint a korrupció is negatívan hat a nők kormányzati és parlamenti részvételére is.⁷ Az utóbbi kutatás szerint háromszor annyi női képviselő található azokban a parlamentekben, ahol nincsen semmilyen politikai korrupció.

Hogyan lehetne valóban elérni, hogy emelkedjen a nők jelenléte a politikában?

A következőkben néhány javaslatot fogalmazok meg.

- Törvényi kvótaszabályozás, ami érvényes az összes olyan pártra, amely a választásokon indulni szeretne.
- A kvótaszabályozás tartalmazzon a pártlista rangsorára vonatkozóan valamilyen előírást, ami meghatározza, hogy a női és a férfi jelöltek hogyan követik egymást a listán. A nők politikai részvétele szempontjából a legelőnyösebb a cipzárelv, ami azt jelenti, hogy a nők és a férfiak egymást váltva helyezkednek el a listán.
- A kvótaszabályozás térjen ki szankció alkalmazására, amennyiben a pártok nem teljesítik a kvótát. Nemzetközi példák alapján ez lehet az állami támogatás megvonása, pénzbeli szankció, illetve a pártlista nyilvántartásának elutasítása. Ez utóbbit tartják a legeredményesebb szankciónak.
- Önkéntes pártkvóták rangsor-előírással és szankcióval.
- A pártok részéről átlátható, formális és írott jelöltállítási szabályok.
- A parlament, mint munkahely családbaráttá tétele.
- A női aspiránsok támogatása képzésekkel és tréningekkel.
- A civil női szervezetek és azok érdekérvényesítő képességének erősítése.
- A civil szervezetek aktívabb szerepvállalása a női politikusok támogatásában és képzésében.

---

⁵ Dollar, D., Fisman, R., & Gatti, R. (2001). Are women really the “fairer” sex? Corruption and women in government. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 46(4), 423-429.

⁶ Jha, C. K., & Sarangi, S. (2018). Women and corruption: What positions must they hold to make a difference?. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 151, 219-233.

⁷ Esarey, J., & Schwindt-Bayer, L. (2017). Estimating causal relationships between women’s representation in government and corruption. *Comparative Political Studies*.